

Příběh rodiny Smržovy

VLASTISLAV JANÍK

Rodina Smržových významně zasáhla do osudů parašutistů ze skupiny Anthropoid. Patřila mezi jejich první podporovatele. Ačkoli se do této podpory zapojili i všichni tři sourozenci odbojáře Jaroslava Smrže, důsledky teroru heydrichiády nakonec nesli jen Jaroslav a jeho sestra Emanuela, provdaná Khodlová, se svými nejbližšími. Vzali na sebe veškerou vinu, kterou jim Gestapo prokázalo, a zaplatili za to cenu nejvyšší.

Jaroslav Smrž se narodil 24. září 1904 v Praze-Vysočanech, v tehdejší politickém okrese Karlín¹, do rodiny Josefa a Anny Smržových. Měl tři sourozence. Vyučil se autosedlářem a na podzim 1925 nastoupil vojenskou službu. Z dochovaných kmenových listů z jeho služby v armádě se můžeme dozvědět něco o jeho vzhledu a povaze. Podle nich měl kaštanové vlasy, hnědé oči a obočí, malý nos, souměrná ústa a kulatou bradu. Obličej měl mírně podlouhlý a měřil 167 cm. Povahy byl mírný a pracovitý, s velkým smyslem pro zodpovědnost. Vyznačoval se svědomitým a rozvážným přístupem, díky čemuž konal zadané úkoly pomalu.²

Na vojně strávil rok, prožil jej bez dramát, což dokládá svědectví jeho dcery Jaroslavy, která od své babičky

slýchávala, že až Jarda bude jednou vykládat o vojně, tak mu dejte přes dršku, protože vůbec žádnou vojnu neměl. O pravdivosti tohoto výroku může svědčit i to, že se již tehdy začal scházet se svou budoucí ženou Jarmilou Holubovou, která ho společně s jeho sestrou Antonií do kasáren v Praze na Pohořelci chodila navštěvovat a denně mu vozila oběd.³

Sokol a rodinný život

Smržovi žili v dělnickém prostředí. Není tedy divu, že byli ovlivněni dělnickým politickým hnutím. Jaroslavovi rodiče se hned po vzniku Komunistické strany Československa (KSČ) v roce 1921 stali zakládajícími členy její místní organizace ve Vysočanech. Jaroslav do ní pro svůj

nízký věk nevstoupil, ale byl od roku 1923 alespoň členem Dělnické tělovýchovné jednoty (DTJ) tamtéž, a to i z toho důvodu, že jeho jedinou zábavou bylo a jest cvičiti⁴. V roce 1928 ale DTJ opustil, jelikož si toto přála jeho manželka.⁵ Ta byla totiž ve Vysočanech členkou konkurenčního Sokola, v němž působila jako cvičitelka mládeže⁶. A tak Jaroslav Smrž i přes nesouhlas spoluobčanů z vysočanských pavlačových domů, kde tehdy bydlel (slýchával prý nepřímou pokřikování sousedů na jeho adresu: *Venco, chceš-li dělat pánům vola, tak vstup do Sokola!*)⁷, žádal sokolskou jednotu ve Vysočanech o přijetí za člena, které obdržel po důkladném vyšetření a doporučení v říjnu 1929.⁸ Samozřejmě mu v tom pomohl i fakt, že se na rozdíl od svých rodičů nikdy

1 Archiv hlavního města Prahy, matrika narozených římsko-katolického farního úřadu u kostela sv. Václava na Proseku z let 1904–1907, sign. PRO N26, fol. 41, č. postup. 286.

2 Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv, Kmenový list Jaroslava Smrže, nar. 24. 9. 1904.

3 Archiv autora (dále jen AA), vzpomínky Jaroslavy Mokrý, rozené Smržové, audiozáznam z 16. 4. 2011.

4 NA, f. PŘ 1931–1940, Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna, 1931–1940, k. 10812, sign. 3987/21 Smrž Jaroslav 1904, zpráva policejního agenta Josefa Hradeckého z 23. 8. 1930 k prošetřování Smržova vycestování do zahraničí.

5 Tamtéž. Agent Hradecký si myslel, že byli v té době již sezdáni.

6 Viz ČVANČARA, Jaroslav – JANÍK, Vlastislav – ŠUSTEK, Vojtěch – LEDVINKA, Václav: *Pamětní kniha 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. Archiv hlavního města Prahy – Scriptorium, Praha – Dolní Břežany 2013, s. 267.

7 AA, vzpomínky Jaroslavy Mokrý, rozené Smržové, audiozáznam z 16. 4. 2011.

8 Viz NA, f. PŘ 1931–1940, Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna, 1931–1940, k. 10812, sign. 3987/21 Smrž Jaroslav 1904, zpráva policejního agenta Josefa Hradeckého z 23. 8. 1930 k prošetřování jeho vycestování do zahraničí.

9 Tamtéž. Dne 20. června 1930 dostal pas a v červenci se zúčastnil sokolského sletu v Bělehradě společně s vysočanskou jednotou. *V Bělehradě cvičil na veřejné akademii s puškou.*

„Jeho jedinou zábavou bylo a jest cvičiti.“ Sokol Jaroslav Smrž a jeho žena Jarmila, rozená Holubová.

Foto: archiv Jaroslava Čvančary

nezúčastňoval žádné politické akce strany komunistické a jeho známými jest líčen jako pořádný a slušný muž.⁹

Jaroslav Smrž a Jarmila Holubová uzavřeli sňatek 13. dubna 1929. Dne 9. listopadu 1930 se jim narodila dcera Jaroslava a 21. května 1938 syn Vladimír. Po mnoha stěhováních zakotvila rodina v Zákostelní ulici čp. 666 ve Vysočanech. Jaroslav Smrž pracoval jako autosedlář v závodě ČKD v Karlíně.

Rok 1938 a okupace Československa

V roce 1937 se náčelníkem sokolské jednoty ve Vysočanech stal Jaroslav Piskáček. Jaroslav Smrž byl vedoucím cvičitelem místního dorostu. Již na počátku roku 1938 začala libeňská župa Barákova organizovat prozíravě tzv. brannou školu, jejíž absolventi

měli zakládat branné komise, které by zabezpečovaly pořádek ve vnitrozemí v době válečného konfliktu. Touto „školou“ prošli jak Jaroslav Smrž, tak i jeho sokolský nadřízený Jaroslav Piskáček.¹⁰

Na podzim 1938 zažila sokolská organizace ve Vysočanech první velkou zkoušku. Po podepsání mnichovské dohody se během několika dní z pohraničí přivalila vlna českých utečenců. Jednalo se hlavně o lidi z Kamenického Šenova, nad jehož Sokolem měla vysočanská jednotka záštitu. Vysočanský Sokol tyto uprchlíky improvizovaně ubytoval v prostorách sokolovny a brzy zajistil byty a práci pro celé rodiny.

Sokol mohl dál působit i po okupaci zbytku Československa a vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939, ale 12. dubna 1941 byla jeho

činnost pozastavena a 8. října téhož roku byli v rámci tzv. Aktion Sokol pozatýkáni jeho hlavní představitelé.¹¹ O několik dní později, 12. října, bylo pozastavení činnosti změněno na zákaz veškeré činnosti.

Obec sokolská přešla do plné ilegality jako Obec sokolská v odboji (OSVO) a byla řízena pomocí tzv. pětetek¹². Ve vysočanské jednotě ji zorganizoval náčelník Jaroslav Piskáček. Za členy si vybral starostu místní organizace Hynka Pavlíka, Jaroslava Smrže a cvičitele Josefa Pospíšila a Josefa Nového. Postupně byli přizváni i další členové této jednoty. Zprvu se věnovali organizování peněžních a potravinových sbírek určených pro rodiny zatčených sokolských odbojářů. V lednu 1942 se pak všechny tyto přípravné práce plně zužitkovaly.

Příchod parašutistů do protektorátu

Na konci prosince 1941 byly do protektorátu vysazeny tři výsadkové skupiny: Anthropoid, Silver A a Silver B. Skupina Anthropoid ve složení rtm. Josef Gabčík a rtm. Jan Kubiš ukryla svůj operační materiál na dopadové ploše a přes záchytné adresy v Rokycanech a Plzni se přemístila do Prahy, kde mělo být i její vlastní místo působení.

O pobytu parašutistů v Praze se 5. ledna 1942 dozvěděl Jan Zelenka-Hajský¹³. Neprodleně o tom informoval svého spolupracovníka z odboje Václava Nováka, bývalého náčelníka Sokolské župy Barákovy v Praze-Libni.¹⁴ Novák pak o tom zpravil Jaroslava Piskáčka, ten to později potvrdil: *Asi někdy v lednu 1942 zjistil jsem od bývalých členů Sokola Nováka a Zelenky, že v protektorátu se zdržují*

10 Viz JANÍK, Vlastislav: Příběh rodiny Piskáčkových. *Paměť a dějiny*, 2016, roč. 10, č. 3, s. 80–90.

11 V župě Barákové byl zatčen například Jaroslav Řepa z Neratovic, Vojtěch Vacín z Prahy, Ladislav Langr a Josef Veselský z Mělníka.

12 Tzv. sokolské pětky byly složeny z čelných představitelů jednotlivých jednot. Působily decentralizovaně a zpočátku organizovaly peněžní a potravinové sbírky pro rodiny zatčených sokolských odbojářů.

13 O Janu Zelenkovi-Hajském více ČVANČARA, Jaroslav: „Ni zisk, ni slávu“. *Paměť a dějiny*, 2012, roč. 6, č. 2, s. 16–32.

14 Viz ČVANČARA, Jaroslav – JANÍK, Vlastislav – ŠUSTEK, Vojtěch – LEDVINKA, Václav: *Pamětní kniha 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*, s. 201.

Jaroslav Piskáček s chotí na svatební fotografii

Foto: archiv Jaroslava Čvančary

*agenti-parašutisté, kteří zde mají provést vojenské úkoly.*¹⁵

Novák se Zelenkou dospěli k názoru, že je potřeba do podporování parašutistů zapojit širší okruh sokolských činovníků. S tím jim opět pomáhal Jaroslav Piskáček, který informoval vysoké sokolské představitele župy Barákovy. Po jejich poradách se postupně síť podporovatelů dále rozšířila. Alespoň ve Vysočanech se přidalo úzké vedení místní jednoty, tzv. pětky. Piskáček tyto muže hned pozval na tajnou schůzku, aby jim oznámil, že u Nehvizd seskočili dva parašutisté a že Baráková župa má

pro ně obstarat ubytování a stravování. Již na této schůzce Jaroslav Smrž navrhl, že by bylo možné schovat je u jeho sestry Emanuely Khodlové, a to z toho důvodu, že její muž Václav¹⁶ bývá často mimo byt na montážích. Ubytovat parašutisty u Smržů nebylo možné, neboť jejich byt byl velmi malý. Jaroslav Smrž tedy oslovil svou sestru Emanuelu, která bydlela ve Valdecké ulici čp. 659 ve Vysočanech ve větším bytě kousek od Smržů. Její zletlý syn Václav byl posléze také do ilegální činnosti zasvěcen. Pravděpodobně na schůzce těchto dvou rodin vznikla myšlenka

využít k ubytování parašutistů vilu Emku ve Svěpravicích, kterou manželé Khodlovi vlastnili a v zimě byla neobývaná. Parašutisté v ní mohli dle svého uvážení hospodařit a postupně se tam podařilo převézt i operační materiál schovaný u dopadové plochy.

Parašutisté žádali, aby jejich přechovatelé hledali další možnosti ubytování. Výzvu hned přijal Václav Smrž¹⁷. Slíbil, že nějaké adresy obstará, a zároveň nabídl, že by mohli přebývat v jeho bytě na Proseku. Pro tyto účely chtěl ale od svého bratra Jaroslava potáhnout otoman, který byl již značně opotřebován. Poté u Václava Smrže pobýval hlavně Josef Gabčík, zatímco Jan Kubiš byl u Khodlových ve Vysočanech. Václav Smrž obstaral i 10 kg ekrazitu, který dal k dispozici sokolské odbojové organizaci.¹⁸

Brzy se okruh podporovatelů začal rozšiřovat. Asi každý, kdo o parašutistech věděl, požádal o pomoc své známé či příbuzné. Postupoval tak i Jaroslav Smrž. V únoru 1942 se o tom, že pomáhá parašutistům, zmínil i svému kamarádovi Antonínu Tomanovi, s kterým vyrůstal a s nímž bydlel ve stejném domě a zároveň chodil i do Sokola. Ten pro ně získal část potravinových zásob, které byly uskladněny ve vysočanském Sokole.

Potravinovou pomoc parašutistům zajišťoval i bratr Jaroslava Smrže Václav. Tu mu prostřednictvím jeho spolupracovníka z továrny Václava Hanzlíka poskytl dva rolníci z Kněžmostu Josef Červenka a Josef

15 ABS, f. Německé soudy v Říši (141), sign. 141-344-2, výslechový protokol příslušníka podpůrné sítě paraskupiny ANTHROPOID Jaroslava Piskáčka, 10. 10. 1942, s. 3.

16 Václav Khodl, nar. 22. 10. 1895 v Praze, kontrolor a montér u firmy ČKD. ČVANČARA, Jaroslav – JANÍK, Vlastislav – ŠUSTEK, Vojtěch – LEDVINKA, Václav: *Pamětní kniha 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*, s. 121.

17 Václav Smrž, nar. 28. 9. 1902, byl zapojen do podzemního hnutí již od roku 1939. Jedna z jeho prvních akcí bylo slavení státního svátku 28. 10. 1939. V září 1940 byl zatčen za sabotáž v souvislosti s vypuknutím stávkou v letňanské Avii. Tehdy byl jako předseda závodní rady ještě s dalšími dělníky několik měsíců internován. *Státní oblastní archiv Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. Ls 1051.

18 *Archiv Jaroslava Čvančary* (dále jen AJČ), heslo Václav Smrž, 1902, mědikovec, Praha IX. – Prosek, Náměstí 22, dále srov. výpověď Václava Smrže, nar. 28. 9. 1902 v Praze, zaměstnáním mědikovec, ženatého, s 1 dítětem, bytem Praha IX. – Prosek, Náměstí č. 22 v kanceláři MNO, hlavní štáb, 2. oddělení, zvláštní skupina 31, Praha, 22. října 1945 in: ŠUSTEK, Vojtěch: *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Edice historických dokumentů* (sv. 1). Archiv hlavního města Prahy – Scriptorium, Praha – Dolní Břežany 2012, s. 556.

Vendl. Sám Václav Smrž dále získal správce hospodářského družstva Jaroslava Kašku¹⁹ a v Líbeznici u Prahy Františka Lavičku, kterého znal ze zaměstnání jako člena závodního výboru firmy Avie. Václav Smrž potraviny do Vysočan přivážel vlakem. Aby se vyhnul kontrolám, které byly v té době velmi časté, byl domluven s policejním strážníkem Bohumilem Budilem z Vysočan. S jeho pomocí bezpečně procházel skrze kontrolní orgány.²⁰

Kolo

Pro lepší mobilitu potřebovali parašutisté jízdní kola. Jedno získali od rodiny Moravcových, druhé od Smržových. Nejdřív je přečíslovali, protože kola byla evidována podle výrobních čísel, což zajistil Václav Smrž přes Václava Hanzlíka v kůlnách na čakovickém nádraží.²¹ Na kole od Smržových jezdil Jan Kubiš, to od Moravcových používal Josef Gabčík. Vyráželi po trase příjezdu Reinharda Heydricha do Prahy, aby vybrali místo vhodné pro útok.

Po vykonání atentátu dopoledne 27. května 1942 odjel Kubiš do Libně, kde zanechal kolo u prodejny Baťa, zastavil se u Nováků a poté se pěšky vydal do Vysočan k Jaroslavu Piskáčkoví. Kolo pak u prodejny vyzvedla čtrnáctiletá Jindřiška Nováková. Její

Václav Smrž s dcerou Věrou, poválečné období

Foto: archiv Jaroslava Čvančary

rodiče, manželé Novákoví, v podvečer přišli k Piskáčkovým, aby se domluvili, jakým způsobem se kola zbaví. Dohodli se, že pro něj dojde syn Piskáčkových, Miroslav, který jej ještě ten večer předal jeho majiteli Jaroslavu Smržovi.²² Poté co Jaroslav Smrž dal své kolo Kubišovi, vypůjčil

si jako náhradu kolo od svého bratra Václava. U Smržů se tedy v kritický den, kdy nastalo prohledávání pražských bytů, které mělo dovést Němce k atentátníkům, shromáždilo více kol, než měli hlášeno, a to v době, kdy se po majitelích dámského a pánského kola intenzivně pátralo.²³ Proto

19 AJČ, heslo Václav Smrž, 1902, mědikovec, Praha IX. – Prosek, Náměstí 22 a Tak byl proveden atentát na Heydricha. *Právo lidu*, 19. 8. 1945.

20 AJČ, výslechový protokol Budil Bohumil štábní strážmistr SNB, Nusle Táborská 201. Dále srov. tamtéž, zápis sepsaný v kanceláři MNO, hlavní štáb, 2. oddělení, zvláštní skupina, se štábním strážmistrem SNB Bohumilem Budilem, nar. 1. 1. 1913 v Praze-Nuslích, bytem Praha-Nusle, Táborská 201, ženatým, se dvěma dětmi, Praha 25. září 1945. Budilovi byl dokonce při návštěvě u Václava Smrže představen Josef Gabčík.

21 ABS, f. Agenda vzniklá při vyšetřování E. V. Vosky a západních zpravodajských služeb (dále jen 16), sign. 16-68-4, Václav Hanzlík, nar. 29. 11. 1905 ve Vinařicích, bytem Čakovice Masarykova 282, výslechový protokol sepsaný na HS OBZ při MNO 23. 8. 1945.

22 Výpověď Václava Smrže z 22. 10. 1945 in: ŠUSTEK, Vojtěch: *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Edice historických dokumentů* (sv. 1), s. 559. Dle kriminálního rady Heinze Pannwitz, vedoucího referátu II G pražského Gestapa a vedoucího vyšetřovací komise pro objasnění atentátu, měl Miroslav Piskáček kolo odvézt ke Khodlům, ale tam nikoho nezastihl, a tak jej dopravil přímo ke Smržům. Viz Pannwitzova závěrečná zpráva o vyšetřování atentátu na Heydricha, Praha 25. září 1942 in: tamtéž, s. 756 a zpráva o vyšetřování atentátu z 21. července 1942 vedoucího Hlavní úřadovny Gestapa v Praze JUDr. Hanse Ulricha Geschkeho, určená oddělení IV. Hlavního úřadu říšské bezpečnosti in: tamtéž, s. 556.

23 AJČ, výslechový protokol Budil Bohumil štábní strážmistr SNB, Nusle Táborská 201 – *Všechna policejní nařízení ohledně atentátníků jako hledání kola [...]* dával hned vědět strýci Smržovi. Dále srov. tamtéž, zápis sepsaný v kanceláři MNO, hlavní štáb, 2. oddělení, zvláštní

Jaroslav Smrž odvezl bratrovo kolo ještě týž den ke své sestře Antonii Bejčkové s tím, že by si jej ráno opět vyzvedl. Bohužel i Bejčkovi měli hlášeno jen jedno kolo, a to ještě k tomu dámské. Při noční policejní razii proto schovala Antonie pánské kolo do koupelny a mužům provádějícím kontrolu osob a kol v bytech ukázala jen své oficiálně hlášené dámské kolo. Ti se s touto informací spokojili a od kontroly bytu upustili.²⁴ Druhý den si pak kolo Jaroslav Smrž vyzvedl.

Likvidace kompromitujícího materiálu

V odpoledních hodinách 27. května 1942, v den, kdy byl proveden atentát na Heydricha, přišel k Václavu Smržovi jeho bratr Jaroslav, aby u něj ukrýl ruční granát. Václav Smrž jej prozatím strčil do kapsy pracovního pláště, a když se náhle u něj objevil jeho známý Jan Nový z Nového Proseka, předal mu ho, aby jej schoval do kuželníku v sokolovně. Při cestě tam byl Nový zastaven kordonem esesmanů, kteří procházející osoby kontrolovali. Jen díky náhodě kontrolním stanovištěm prošel a druhý den ukrýl granát společně s protektorátními novinami, kde byla výzva s vypsáním odměny za dopadení atentátníků na Heydricha. Uschované materiály byly znovu vyzvednuty až po skončení války.²⁵

Dále bylo třeba odstranit padáky. Jako případný důkazní materiál je doporučoval zničit již v zimních měsících Václav Smrž. Navštívil proto svoji sestru Emanuelu a sdělil jí svůj názor. Ta však byla proti, protože přáním samotných parašutistů bylo, aby se padáky zachovaly. Václav se proto rozhodl alespoň prověřit, zda

Sokol Václav Novák (druhý zprava) s rodinou

Foto: archiv Jaroslava Čvančary

jsou dobře ukryty. Vyžádal si klíče od vily Emky a asi dva týdny po této rozmluvě se tam společně s bratrem Jaroslavem vypravili. Zjistili, že by padáky i maskovací kombinézy bylo po zevrubné prohlídce možná jednoduše najít. Proto Václav navrhl odvézt je na bezpečné místo prostřednictvím pohřební služby, kterou vlastnil jeho švagr Vojtěch Paur. Vše se nakonec uskutečnilo až po atentátu, navzdory bezpečnostním opatřením, která Němci zavedli.²⁶ Celá akce proběhla tak, že Paur s V. Smržem odjeli do Svěpravic s pohřebním vozem. Tam nejdříve museli nenápadně vylákat Němku ze sousedního domu a poté rychle naložili dva ze tří padáků do připravené rakvičky. Když se po této akci vraceli zpět na Prosek, kde měla pohřební služba provozovnu, byli

cestou třikrát zastaveni kordonem německých vojáků SS. Ti, jakmile zjistili, že jde o pohřební službu, vozu zasalutovali a nechali ho projet. Kombinézy pak byly nějaký čas uloženy u známého Jaroslava Smrže, krejčího Jiřího Hofmana ve Vysočanech. Ani on nevěděl, jak s nimi naloží. Proto Václav Smrž přijel pohřebním vozem do Vysočan, kde jej již čekali Hofman a Václav Khodl mladší, ti mu do vozu vhodili balík s kombinézami a Václav Smrž přiložil do rakvičky balík s jedním padákem.

Vojtěch Paur poté opatřil falešný úmrtní list a odvezl rakvičku na Ďáblický hřbitov, kde byl již dopředu ohlášen pohřeb dítěte popravených rodičů. Jediným účastníkem pohřbu byla jako údajná příbuzná Emanuela Khodlová.²⁷ Všechny tyto věci skon-

skupina, se štábním strážmistrem SNB Bohumilem Budilem, nar. 1. 1. 1913 v Praze-Nuslích, bytem Praha-Nusle, Tábořská 201, ženatým, se dvěma dětmi, Praha 25. září 1945.

24 Tamtéž, heslo Bejčková Ant. 1907, Praha IX., Široká 793.

25 Tamtéž, heslo Václav Smrž, 1902, mědikovec, Praha IX. - Prosek, Náměstí 22. K tomu viz ABS, f. 16, sign. 16-68-4, Václav Hanzlík, nar. 29. 11. 1905 ve Vinařicích, bytem Čakovice Masarykova 282, výslechový protokol sepsaný na HS OBZ při MNO 23. 8. 1945.

26 *Tak byl proveden atentát na Heydricha.*

27 ŠUSTEK, Vojtěch: *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Edice historických dokumentů* (sv. 1), s. 556.

čily v dětské sekci na Ďáblickém hřbitově v hrobě č. 135/8/IV.²⁸

Zbýlý padák však zůstával zašitý v otmánu ve vile ve Svěpravicích. Pro něj se vypravil Václav Smrž až poté, co byli jeho bratr a sestra zatčeni. Vypáral jej z otmánu a odvezl ke své sestře Antonii Bejčkové, která padák rozstříhala, polila petrolejem a snažila se ho spálit. Petrolej ale na povrchu látky vyhořel, aniž by ji poškodil. Antonie proto zaběhla druhý den brzy ráno k Václavovi s rozstříhaným padákem, aby s ním něco udělal. Zprvu byl Václav celou situací zaskočen. Pak jej napadlo, že vezme padák do práce a poradí se s ředitelem továrny Ing. Josefem Zeithammerem, s nímž byl ve spojení ve věcech odboje již před příchodem parašutistů. Ten celý problém vyřešil tak, že otevřel jednu z expedičních beden s vojenským materiálem určeným pro Wehrmacht a padák do ní uložil.²⁹

Zatčení

Ve Vysočanech došlo k většímu zatýkání až po zatčení Václava Nováka, které Gestapo provedlo ve čtvrtek 9. července.³⁰ Poté 13. července odvezli Jaroslava Piskáčka přímo z jeho pracoviště v ČKD.³¹

V úterý 14. července 1942 odpole dne se sešli všichni sourozenci Smržovi v nemocnici, kde ležela Marie Smržová, manželka Václava Smrže. Tehdy jejich nejstarší sestra Emanuela prohlásila, že při zatčení veške-

rou vinu vezme na sebe. V 19:30 byla zatčena rodina Khodlova. K dalšímu zatýkání došlo následující den. Nemuselo to samozřejmě být na základě výslechů, které úředníci Gestapa uskutečnili s členy rodiny Khodlových. Němci totiž mohli jít cestou konfrontace Jaroslava Piskáčka jako nejvyššího sokolského představitele vysočanské jednoty a logicky mohli na základě zkušeností, které již nabyli, usoudit, že jeho místořádník může být rovněž zapojen do odbojové práce. A když si spojili dohromady informace s tím, že Jaroslav Smrž je bratr Emanuely Khodlové, mohli ho i na základě této konstrukce zatknout. Jeho zatčení bylo provedeno v továrně, kde pracoval. Gestapo ho naložilo do auta a odjelo s ním do jeho bytu provést domovní prohlídku. Jarmila Smržová po zjištění, že byla předešlý večer zatčena rodina Khodlova, odvezla ráno děti ke své matce Eleonoře do Hloubětína.³² Pravděpodobně z výše uvedených důvodů, které zasáhly celou rodinu, přišla k ní na návštěvu tchyně Anna a švagrová Antonie. Z hovoru je vytrhl příjezd služebních vozů pražské úřadovny Gestapa. Jarmila Smržová rychle vykoukla z okna, nato se otočila a řekla: *Babičko, již jdou pro mě. Utečte.* Obě ženy chvatně vyběhly z bytu na chodbu a utíkaly do vyšších pater domu, kde našly úkryt v některém z výše položených bytů. Tam Anna Smržová z nervového vypětí omdlela. Než opět nabyla vědomí, *byl již náš byt zapečetěn a maminka odvezena.*³³

Shodou okolností se krátce poté, co vozy Gestapa odjely do Petschkova paláce, objevila před bytem Smržovic dcera Jaroslava. Ta do Vysočan dorazila na kole na výzvu své babičky. Měla od ní předat své mamince vzkaz, aby neprodleně přijela za ní a vyhnula se tak zatčení.³⁴ Byla to pochopitelná reakce starostlivé matky o dítě. Němce by to ale od zatčení Jarmily Smržové stejně neodradilo.

Během výslechů byl Jaroslav Smrž ve vazbě v Německé policejní věznici v Praze-Pankráci. O průběhu vazby jeho ženy nemáme žádný záznam. Výměnu prádla, které mohlo probíhat jen ve vymezené době, jim zajišťovala sestra Jarmily Smržové Růžena Homolková.

Po výsleších byli manželé Smržovi převezeni do vazební věznice pražského Gestapa v Malé pevnosti v Terezíně (MPT). Na svůj ortel čekali až do 24. října. Tři dny předtím však začala jejich poslední kalvárie. Na večerním apelu 21. října byla asi po hodině čekání čtena jména lidí, kteří byli spjati s atentátem na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Každý, jehož jméno zaznělo, se měl dle příkazu co nejrychleji nahlásit a odejít na druhý prázdný dvůr, kde se přečtení měli šikovat do pětistupu. Průchod na dvůr byl lemován řadou příslušníků SS ozbrojených holemi a *záleželo na každém, jak byl rychlý a jak se dovedl uhýbatí záplavě ran, které se na něho po celou dráhu až na druhý dvůr sypaly* [...] *Bití začalo ovšem již dříve u stolu.*

28 AJČ, heslo Paur Vojtěch, Libeň, Primátorská 128. Padáky byly vytaženy až v květnu 1945 a dány do archivu MNO. Viz výpověď Václava Smrže narozeného 28. 9. 1902, zaměstnáním mědikovce, ženatého, s 1 dítětem, bytem Praha IX. - Prosek, Náměstí č. 22 v kanceláři MNO, hlavní štáb, 2. oddělení, zvláštní skupina, Praha 22. října 1945 in: ŠUSTEK, Vojtěch: *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Edice historických dokumentů* (sv. 1), s. 559.

29 AJČ, heslo Václav Smrž, 1902, mědikovec, Praha IX. - Prosek, Náměstí 22 a ŠUSTEK, Vojtěch: *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Edice historických dokumentů* (sv. 1), s. 797.

30 Jednalo se o manželku Marii, syna Václava, dcery Annu, Jindřišku a Miroslavu.

31 Jaroslava Piskáčka vyšetřoval vrchní kriminální komisař Hermann Müller, jeho syna Miroslava Heinz Jantur.

32 Eleonora Holubová se po smrti svého muže Karla přestěhovala k dceři Boženě do Hloubětína. AA, vzpomínky Jaroslavy Mokré, rozené Smržové, audiozáznam z 16. 4. 2011.

33 Tamtéž.

34 Tamtéž.

Pamětní deska Smržovým byla slavnostně instalována v roce 2016 Foto: Paměť národa

*Málokdo uměl německy. Proto než svoje nacionále vykoktal, bolela ho hlava od ran, které při tom dostal.*³⁵ Této skupině pak bylo oznámeno, že příští den nebude zařazena do pracovních komand. Ihned začali uvažovat, co se s nimi bude dít. Jedni tvrdili, že budou odvezeni k soudu, kde bude monstrproces, druzí tvrdili, že pojedou do pracovního tábora, a ti nejoptimističtější si mysleli, že budou dokonce propuštěni. Bohužel nikdo z nich neznal pravdu – že byli 29. září a 5. října stanným soudem odsouzeni k trestu smrti.

Během následujícího dne postupně odcházeli k holiči na ostrihání, ke koupání a museli odevzdat všechny věci, které v MPT během svého pobytu dostali. A to i vězeňský úbor.

Ten zaměnili za svůj civilní oděv, v němž do tábora přišli. To v nich vyvolávalo naději, že budou propuštěni. Odpoledne byli muži soustředěni na druhém dvoře do cel cca po 100 věznicích, i když jejich kapacita byla přibližně poloviční. Pozdě večer jim místo večere byla vydána jen káva bez řepné polévky. Ani to se neobešlo bez ran holí od dozorců.

Další den již ve 4 hodiny ráno vtrhla do cel tlupa esesmanů a vyháněla unavené muže na vězeňský dvůr. Obdobně zacházeno bylo jak večer, tak i ráno také se ženami, které byly soustředěny v sousedním ženském dvoře.

Nástupu v ranních hodinách přihlížel velitel věznice SS-Hauptsturmführer Heinrich Jöckel³⁶, který vydal

povel, že si vězni mají ponechat jen košili, jedny spodky, kalhoty, kabát a boty. Přitom toho rána bylo velmi špatné počasí. Foukal silný vítr doprovázený deštěm se sněhem. Proto se každý zdráhal odevzdat oblečení, které získal někde navíc. Zřejmě na základě liknavého jednání vězňů nařídil Jöckel, aby splnění rozkazu bylo ověřeno. Esesmani se tak vrhli mezi stojící vězně a s velkou brutalitou začali kontrolovat, zda byl příkaz splněn.

O půl osmé po odchodu ostatních vězňů do pracovních komand a přiřazení žen ke skupině mužů vyšel průvod z bran Malé pevnosti směrem k bohušovickému nádraží, kde na ně čekal zvláštní vlak na Prahu, což lidem dávalo opět naději, že jedou k soudu do Prahy. Během zastávky na Wilsonově nádraží však nepřišel žádný povel, který by vězňům oznámil, že mají vystoupit. Po půlhodině čekání se vlak rozjel směrem na Benešov. Už tehdy vězni věděli, že když jedou tímto směrem, je jim předurčen koncentrační tábor Mauthausen. To se potvrdilo o několik hodin později, když vlak kolem půlnoci zastavil na malém nádraží v obci Mauthausen. Všichni byli z vlaku vyhnáni. Muži byli zformováni do pětistupů a vydali se na pěší cestu do vlastního tábora. Ženy stejnou cestu pravděpodobně absolvovaly na nákladních autech.

V táboře muži nastoupili před tzv. zeď nářků neboli obvodovou zeď vlevo od vstupní brány naproti prádelně a asi půl hodiny čekali na příchod velitele tábora SS-Sturmbannführera Franze Xavera Ziereise.³⁷ Ten přečetl jména nově příchozích vězňů a osobně se zeptal každého na jeho zaměstnání. Poté byl transport rozdě-

³⁵ AA, Svědectví Ing. Arch. Rafaje, účastníka transportu z 23. 10. 1942 do koncentračního tábora Mauthausen a vězně tamtéž, ze září 1946.

³⁶ Heinrich Jöckel (10. 7. 1898 – 26. 10. 1946) byl SS-Hauptsturmführer, velitel 1. Kompanie des SS-Wachbataillons Böhmen und Mähren, v roce 1939 velitel tranzitního koncentračního tábora Gestapa ve Skrochovicích a v letech 1940–1945 velitel věznice Gestapa Malá pevnost v Terezíně. Byl odsouzen a popraven jako válečný zločinec. Mezi vězni si vysloužil přezdívku „Pinda“. Viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Heinrich_J%C3%B6ckel (citováno 23. 6. 2015).

³⁷ Franz Xaver Ziereis (13. 8. 1904 – 24. 5. 1945) byl velitelem KT Mauthausen-Gusen od roku 1939 do osvobození tábora. Viz https://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Ziereis (citováno k 23. 6. 2017).

len na dvě skupiny. První tvořili lidé spojení s atentátem na R. Heydricha, druhou ostatní vězni, kteří s nimi společně do Mauthausenu dorazili. První skupina pak zmizela ve sklepě budovy, před níž dosud stáli. Jednalo se o umývárnu s velkou místností se sprchami. *Dveře ještě nezapadly za posledním návštěvníkem, když z hloubky začal k nám doléhat srdcervoucí nářek, neustále se stupňující [...] Půl hodiny trval tento nářek. Dveře se opět otevřely a po schodech nahoru úprkem se řítily naši kamarádi – nahatí s krvavinami podlitinami po celém těle, mnozí zbarvení krví vlastní neb krví svých kamarádů. Na druhé straně budovy stavěli se opět do pětic naboso poskakující v sněhem rozbředlém blátě.*³⁸ Poté byla skupina těchto vězňů odvedena do prostoru tzv. bunkru, kde dočkala rána. V půl deváté dne 24. 10. 1942 začala vlastní exekuce. Celkem 262 českých vlastenců – 135 žen a 127 mužů – bylo popraveno v odstřelovacím koutě v dvouminutových intervalech až do 17 hodin 42 minut. Jarmila Smržová, rozená Holubová, byla zastřelena ranou do týlu 18 minut po poledni ve věku 34 let. Její muž čekal na výstřel z malorážné pistole do 16 hodin a 40 minut. Zemřel ve svých 38 letech. Zprávu o jejich úmrtí dostali příbuzní prostřednictvím zaslaných úmrtních listů, které si na Gestapu vyzvedla Jarmilina matka Eleonora Holubová.³⁹

Děti

Běsnění nacistů nebyly ušetřeny ani děti odbojářů. Jak bylo výše uvedeno, Jarmila Smržová ráno po zatčení své švagrové odvezla dceru Jaroslavu a syna Vladimíra ke své matce Eleonoře do Hloubětína. K převezení dětí použila jak svoje kolo, tak kolo, které používal Jan Kubiš. Jaroslava,

ač jí bylo tehdy necelých 12 let, totiž jízdu na pánském kole bravurně zvládala. Cestu do Hloubětína dokonce absolvovala se svým bratrem, který seděl na sedátku upevněném na rámu kola. Až do jejich zadržení zde také toto kolo zůstalo. Předtím, v polovině dubna jí připadlo divné, že kolo z háků, kam bylo věšeno, najednou zmizelo a ani její tatínek nenadává, kam se podělo. Sám totiž kolo potřeboval, protože dojížděl do práce až do karlínského závodu ČKD. Vše jí došlo až po atentátu. Najednou pochopila, že kolo bylo zapůjčeno parašutistům. Samozřejmě řekla své mamince, že už ví, kde kolo od dubna bylo a kdo jej užíval. Maminka jí prý zapřísahala, že to nikdy nesmí nikomu říct.

I Gestapo si chtělo udělat přesný obrázek o tom, jak kolo parašutisté získali. Proto se poté, co již byli rodiče Jaroslavy zatčeni, vypravili do Hloubětína, aby ji ohledně kola vyslechli. Když byla tázána, zda si pamatuje, zda v den útoku u nich kolo bylo, či nikoliv, odpověděla, že byla tehdy moc unavená, a tak si ničeho nevšimla. Němci vytušili, že její výpověď není pravdivá, a proto se rozhodli konfrontovat ji s jejím bratrance Václavem Khodlem, o kterém si mysleli, že to byl on, kdo kolo ke Smržům dopravil. I při této konfrontaci Jaroslava tvrdila, že o ničem neví, a všechny skutečnosti, které o kolu věděla, zapřela. Při odvozu z Petschkova paláce se jí jen vyšetřující úředník Gestapa rozduřeně zeptal, kdo ji navedl, že má říkat, že o ničem neví.⁴⁰

Koncem srpna 1942 byli Jaroslava a Vladimír, stejně jako většina dětí rodičů podporujících parašutisty, kteří provedli útok na R. Heydricha, Gestapem zadrženi a odvezeni na Jenerálku⁴¹, kde byli internováni. Zadržení se odehrálo za přítomnosti

Dcera Smržových Jaroslava v roce 1937

Foto: archiv Jaroslava Čvančary

Syn Smržových Vladimír s chotí

Foto: archiv Jaroslava Čvančary

38 AA, Svědectví Ing. Arch. Rafaje, účastníka transportu z 23. 10. 1942 do koncentračního tábora Mauthausen a vězně tamtéž, ze září 1946.

39 Tamtéž, vzpomínky Jaroslavy Mokré, rozené Smržové, audiozáznam z 16. 4. 2011.

40 Tamtéž.

41 Po atentátu na Heydricha byla Jenerálka přeměněna na dětský domov s tvrdým režimem pro děti, jejichž rodiče byli popraveni v souvislosti s atentátem. Viz <https://cs.wikipedia.org/wiki/Jener%C3%A1lka> (citováno k 23. 6. 2017).

jejich dědečka Karla Holuba, který na kolenou prosil úředníky Gestapa, ať jim děti ponechají. Když byla neoblohmnost gestapáků nekompromisní, odlomil dětem na cestu alespoň větev obsypanou v té době dozrávajícím hruškami a dal jim ji na cestu.

Sourozenci Smržovi byli dopraveni na Jenerálku mezi prvními z internovaných dětí. Pro Vladimíra to byl šok. Ze začátku celé dny proplakal a Jaroslava jej musela všude nosit na zádech. Jeho opatrovníkem se stal Igor Pleskot⁴², kterému v té době bylo jako Jaroslavě 12 let. Ona naopak dostala na starost Aničku Moravcovou⁴³, které byly tři roky. Během krátké doby bylo na Jenerálce soustředěno celkem 46 dětí. Musely zapomenout na svá příjmení a oslovovat se směly pouze křestními jmény. Pisemný styk, popřípadě balíčky s jídlem či oblečením jim byly posílány jen přes řídicí úřadovnu pražského Gestapa v Petschkově paláci. Přesto se postupem času příbuzní o dětech dozvěděli. Někdy tomu napomohl personál Jenerálky, který se skládal z válečných invalidů a přes majitele blízkého hostince podal zprávu příbuzným internovaných dětí. Jindy tomu přála i náhoda, jako v případě Smržových. Jejich sousedka z Vysočan paní Bacíková dojížděla k zubaři až do Šárky. Při jedné takové návštěvě náhodou narazila na skupinu dětí, v níž poznala malého Vladimíra, a to podle jeho řeči, protože ráčkoval. Následující týden děti na Jenerálce navštívili první příbuzní

a postupem času za nimi chodila celá „procesí“. *Od příbuzných jsme dostávali hlavně jídlo, které jsme si dávali do nohavic od kalhot a přes kuchaře Kocoura jsme dostávali i motáky.*⁴⁴

Časem se návštěvy příbuzných tak rozšířily, že Gestapo muselo situaci řešit. K tomu se přidalo i stále se zhoršující zásobování jídlem. Proto bylo rozhodnuto o přesunu dětí do internačního tábora ve Svatobořicích u Kyjova, který byl mimo dosah jejich příbuzných. Byly tam převezeny autokarem, který vyjel z Jenerálky 11. dubna 1943 a do Svatobořic dorazil 12. dubna kolem jedné hodiny v noci – ubytovány byly na bloku, kterému se začalo podle jeho účelu říkat Kinderheim. V některých dětech vyvolal příjezd na nové místo pocit úzkosti. Na Jenerálce se o ně starala sestra německého Červeného kříže Gala. Děti si ji často dobíraly pro její špatnou češtinu. Když byla v úzkých, vyhrožovala jim, že půjde zavolat na Gestapo, aby je jeho úředníci potrestali.

Před možným trestem je varoval i místní strážník, který jim říkal, že by mohly dopadnout tak, že budou poslány do internačního tábora ve Svatobořicích a odtud by se již nemusely vrátit. Když tedy rozespalá Jaroslava vycházela v noci z autobusu a uviděla nápis nad vstupní branou „Internierungslager Swatoborschtz“, hned si vzpomněla na slova strážníka z Jenerálky a dostala strach, že už se odtud nevrátí.

Během svého pobytu ve Svatobořicích si zlomila klíční kost. Stalo se to v zimě na klouzačce, kterou si internované děti vytvořily uprostřed tábora. Jaroslavě se vyzula bota, která měla prošlápnutou patu, protože ji nosila od svých 11 let. Ztrátou boty došlo i k ztrátě rovnováhy a k následnému pádu. Přitom se všechny děti sesypaly na ni a klíční kost to nevydržela. Z toho důvodu musela do kyjovské nemocnice na rentgen. Při této příležitosti jí místní fotograf pořídil snímek, který odeslal jejím příbuzným.⁴⁵ Fixaci zraněného ramene pak provedl táborový lékař. Druhý úraz se jí přihodil na houpačce. Dospělí vězni si internovaných dětí velmi všímali a snažili se jim pobyt v lágru zpestřit. Postavili jim například houpačku. Při jednom takovém houpání ještě s mláďencem, který k ní hořel první láskou, vypadla a o zeď si rozbila hlavu. Naštěstí to spravilo osm stehů od táborového doktora.

Na sklonku války byl svatobořický tábor likvidován a internovaní občané byli propuštěni. To se však netýkalo dětí – ty byly převezeny nejprve do Kyjova a pak autobusem do Brna. Tam přestoupily na vlak, který je dovezl do Plané nad Lužnicí, kde se nacházel již zrušený tábor pro lidi, kteří se vyhýbali pracovní povinnosti. Protože se blížil konec války, byl velmi zanedbaný a plný blech a vší. I tam je v podstatě obratem vypátrali příbuzní. Do Plané nad Lužnicí se za Jaroslavou a Vladimírem vypravila

42 Jeho otec JUDr. Jiří Pleskot, nar. 3. 2. 1901 ve Valašském Meziříčí, byl popraven v Mauthausenu 24. 10. 1942 v 15:06 hod. Od počátku okupace byl zapojen v odbojové organizaci Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ). Obstarával falešná lékařská osvědčení pro parašutisty a další vlastence žijící v ilegalitě, aby se jimi mohli prokázat při náhodné policejní kontrole a dotazování policistů, proč nejsou v pracovní době v zaměstnání. Jeho žena Eliška, nar. 13. 9. 1906 v Německém (Havlíčkově) Brodě, byla popravena v Mauthausenu 24. 10. 1942 v 10:40 hod. ČVANČARA, Jaroslav – JANÍK, Vlastislav – ŠUSTEK, Vojtěch – LEDVINKA, Václav: *Pamětní kniha 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*, s. 237–238.

43 Miroslav Moravec, nar. 8. 6. 1905 v Ledvicích, byl popraven v Mauthausenu 24. 10. 1942 v 15:22 hod. Podobně jako jejich krajané a přátelé Jan Zelenka-Hajský s manželkou Františkou a synem Janem Milíčem nebo Bedřich a Marie Kubicovi, byli i Miroslav Moravec s manželkou Annou, nar. 26. 7. 1912 v Mostě, vyhnáni po přijetí tzv. mnichovské dohody z pohraničí. Moravcovi našli nový domov v Konojედech čp. 99 u Kostelce nad Černými Lesy. Patřili do sokolské rezistence ve středních Čechách, měli spojení na sokolskou organizaci i na Královéhradecko a podporovali potravinami i penězi parašutisty ze skupiny Anthropoid a další vlastence žijící v ilegalitě. Viz tamtéž, s. 185 a 188.

44 AA, vzpomínky Jaroslavy Mokré, rozené Smržové, audiozáznam z 16. 4. 2011.

45 O tom, že byly na sklonku války děti v Kyjově tajně fotografovány, vypovídá více tzv. svatobořických dětí.

i jejich teta Antonie Bejčková a strýc Václav Smrž. Se strážným se dokonce domlouvali na eventuálním propuštění, ale ten nakonec tuto možnost odmítl, neboť by mohl být potrestán dle jeho slov i trestem nejvyšším.

Koncem války bylo Jaroslavě Smržové 15 let. Tento věk s sebou nese první lásky. A protože děti z Kinderheimu tvořily uzavřenou komunitu, docházelo k nim mezi nimi. Ti, kteří tomuto kouzlu nepodlehli, nebo se jim nedostalo té příležitosti, na „potrefené“ skládali různé hanlivé písně. Do Jaroslavy se například zamiloval Zdeněk Boček⁴⁶ a samozřejmě ostatní hned napsali na nápěv známé písničky tento text: *Čtyři páry černých koček, jede s nimi Zdeněk Boček namlouvat si dcerušku Smržovou Jarušku*. Jaroslava však Zdeňkovu lásku neopětovala. Sama vzpomíná, že se jí líbil jeden mladý muž z mužské části lágru, který pocházel z Brodku u Přerova.⁴⁷

V sobotu 5. května 1945, když vypuklo v Praze povstání, byl v táboře sanitární den. Děvčata byla ve sprše, když na ně začal lázeňský volat, že je konec. Děvčata si zprvu myslela, že jim chce násilně ukončit požitek z lázně. Až po druhém opakování jeho výroku pochopila, že jim oznamuje konec války. Přesto dětem stále hrozilo smrtelné nebezpečí. Již výnosem K. H. Franka byly totiž odsouzeny k trestu smrti, který měl být vykonán po vítězné válce Velkoněmecké říše. Ač se tato říše již neodvratně řítila do propadlístě dějin, mohla ještě i tehdy okupační moc dát rozkaz k jejich likvidaci. Proto je místní občané přemístili do hostince v obci Turovec. To se však netýkalo sourozenců Smržových. Jejich teta Antonie Bejčková si je vyzvedla ještě 5. května a odvezla je do Prahy.

Jaroslava Mokrá, rozená Smržová, dnes. Vpravo dárky, které pro ni vyráběla maminka internovaná v Terezíně.

Foto: Paměť národa

Brzy po válce byl vypraven transport zbylých svatobořických dětí z Turovce do Prahy. Protože se nevědělo, zda jejich rodiče žijí, a mnohé děti nevěděly, kde v době svého zatčení bydlely, nebo ani pořádně neznaly své jméno, byl den jejich příjezdu do Prahy oznámen masovými sdělovacími prostředky. Bohužel vyznění celé zprávy se významově posunulo tak, že má přijet transport rodičů uvedených dětí. Pro sourozence Smržovy i další příbuzné to pak bylo velké zklamání, když se avizovaný příjezd rodičů neuskutečnil.

O výchovu Jaroslavy a Vladimíra se po válce zprvu starala Antonie Bejčková, i když poručnictví bylo soudně přiděleno JUDr. Rudolfu Holubovi, bratru Jarmily Smržové. Později byly

děti rozděleny mezi babičky. O Jaroslavě pečovala Eleonora Holubová, o Vladimíra Anna Smržová.

V září 1945 přešla Jaroslava hned ze čtvrté třídy, kam chodila ve školním roce 1941/1942, do 1. měšťanky. Poté absolvovala čtyři ročníky obchodní akademie. Protože jí chyběly elementární základy, musela první ročník této školy opakovat. V roce 1948, ještě ani ne osmnáctiletá, se provdala za Karla Švece. Manželství však dlouho nevydrželo. V roce 1953 se provdala za Jana Mokrého a léta pak pracovala na ministerstvu spravedlnosti.

Její bratr Vladimír nastoupil v sedmi letech v září 1945 do první třídy. Po ukončení základního vzdělání se vyučil automechanikem, zemřel 6. září 2004. pd

46 Jeho otec Bohumil byl v čs. zahraniční armádě ve Velké Británii, matka Zdeňka pak zapojena v odboji. Jejím prostřednictvím navázal v březnu 1942 velitel paraskupiny Silver A npor. Alfred Bartoš spojení s jedním z významných představitelů odbojové organizace Obrana národa škpt. Václavem Morávkem. Blízkou spolupracovnicí Zdeňky Bočkové byla také Božena Vicherková, manželka generála Aloise Vicherka, jenž byl za války také ve Velké Británii. ČVANČARA, Jaroslav - JANÍK, Vlastislav - ŠUSTEK, Vojtěch - LEDVINKA, Václav: *Pamětní kniha 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*, s. 41.

47 AA, vzpomínky Jaroslavy Mokrě, rozené Smržové, audiozáznam z 16. 4. 2011.